

ACTUALITAT

Desè aniversari de la 'pantanada' de Tous

La gran traïció

El proper 20 de novembre farà deu anys de la catàstrofe de Tous: la 'pantanada' que va matar vuit persones i va causar més de 50.000 milions de pèrdues a la comarca de la Ribera. Encara avui, no s'ha resolt el judici contra l'estat ni s'han acabat les obres de reconstrucció de la presa de Tous.

La pròxima setmana farà deu anys. Deu anys de la catàstrofe que va posar en peu de guerra la comarca de la Ribera, una guerra que encara avui no és tancada. El desè aniversari serà commemorat a la comarca amb una convocatòria de vaga general.

Des de les primeres hores d'aquell matí del 20 de novembre del 1982 plovia sense mesura sobre el llit del Xúquer i l'aigua anava acumulant-se com mai abans ho havia fet a la presa de Tous, un nom que prompte es convertiria en el protagonista de la tragèdia. A les set i mitja de la vesprada, la presa ja no va donar més de si i l'aigua embassada va córrer en llibertat sobre els pobles de la Ribera. Alzira, Carcaixent, Algemesí, van veure impotents com el nivell de les aigües superava els quatre metres. Les conseqüèn-

cies són xifres manejades una i mil voltes: vuit persones mortes i més de 50.000 milions de pèrdues.

Al mateix temps que es començava a conèixer l'autèntica dimensió de la tragèdia sorgia la pregunta ¿Desastre natural o error humà? Les notícies que venien de la presa feien pensar el pitjor: només hi havia un grup electrògen, abandonat en una passarel·la d'accés i fora de funcionament. Sense energia elèctrica, el sistema manual era l'única esperança d'obrir les comportes dels sobreixidors. Tampoc va funcionar. Era difícil que ho fera amb el cabal acumulat des del matí, sobretot si tenim en compte que de cinc de la vesprada a nou de la nit no hi havia cap funcionari a la presa per veure com anava el nivell d'aigua. Quan hi arribaren la pressió era tal que la presa només podia fer el que va fer: rebotar.

Amb aquestes dades, naixia el dubte i també un fenomen associatiu sense parangó al País Valencià. Un col·lectiu de més de quatre mil persones que, durant deu anys, ha continuat organitzat i s'ha gastat més de cent milions de pessetes en el seu plet contra l'estat. "Els ciutadans de la Ribera —comenta **Xavier Sierra**, el president d'AFIVA (Associació d'Afectats per les Inundacions de València), l'associació d'afectats amb més membres, uns 3.900— no volíem renunciar a defensar-nos nosaltres mateixos, i més quan vam veure des del primer moment que les nostres autoritats no ho farien". En efecte, quan totes les forces polítiques valencianes donen suport a una manifestació el dia 15 de febrer del 83 per demanar solucions ràpides per als afectats, hi ha una excepció significativa: el PSPV-PSOE i una única opinió oficial,

Dalt i baix, les inundacions tornaren a la Ribera el 1987. Al centre, la presa de Tous després del trencament i en l'actualitat. ARXIU

la del conseller d'Interior, **Felip Guardiola**: "Aquesta manifestació és injustificada".

Esperonats per les proves que demostren que hi havia hagut errors de funcionament i deficiències de manteniment en la presa, AFIVA, APEMEDA i altres petites associacions que engloben 4.600 dels 19.000 afectats, contracten pèrits, alguns d'ells estrangers, i advocats per demanar justícia i fer tan pública com fóra possible una pregunta: ¿Era l'estat responsable de la catàstrofe? Vuit anys després vingué la resposta que ells donaven com a segura: Sí.

L'audiència provincial de València declarà que la presa s'havia vingut avall per culpa de la negligència d'uns funciona-

ris; era el 20 d'octubre de l'any 1990. L'estat era condemnat com a responsable subsidiari a pagar indemnitzacions als afectats però es va donar una situació insòlita: només cobrarien aquells que havien exercit l'acusació particular, per a la resta, no-res.

JOAN LERMA: "O TOTS O NINGÚ"

Aquesta polèmica decisió tenia una explicació legal ben curiosa: mentre els acusats pel ministeri fiscal, representats pel lletrat **Gonzalo López Ebri**, van ser declarats innocents, **Román Guerrero**, cap de Gran Serveis del Ministeri d'Ombres Públiques i **Juan Sancho Tello**, comissari d'aigües del Xúquer, acusats pels advocats d'AFIVA i APEMEDA, van ser declarats culpables i només els representats per aquestes associacions estan legítimament reconeguts com a perjudicats per les negligències dels condemnats. Va ser en aquell moment quan el president de la Generalitat valenciana, **Joan Lerma**, va fer la grandiloqüent afirmació: "o cobren tots o no cobra ningú". Sense cap fonament legal, aquelles paraules es quedaren en una impressionant, però buida, declaració de principis que prompte es va perdre en l'oblit, com els gabinets que va muntar, vuit anys tard, la mateixa Generalitat per estudiar la possibilitat de començar un procés per via administrativa.

La sentència va provocar una certa eufòria entre els associats, s'havia guanyat a l'estat, però ja han passat dos anys i el diners encara no han arribat a cap dels afectats. Només uns escollits van rebre els diners de les seues pèrdues a

Dalt: d'esquerra a dreta, Florentino Santos, Román Guerrero i Juan Sancho Tello, tres dels acusats, ARXIU durant el judici. Baix, manifestació d'afectats, a la presa de Tous, el 1982.

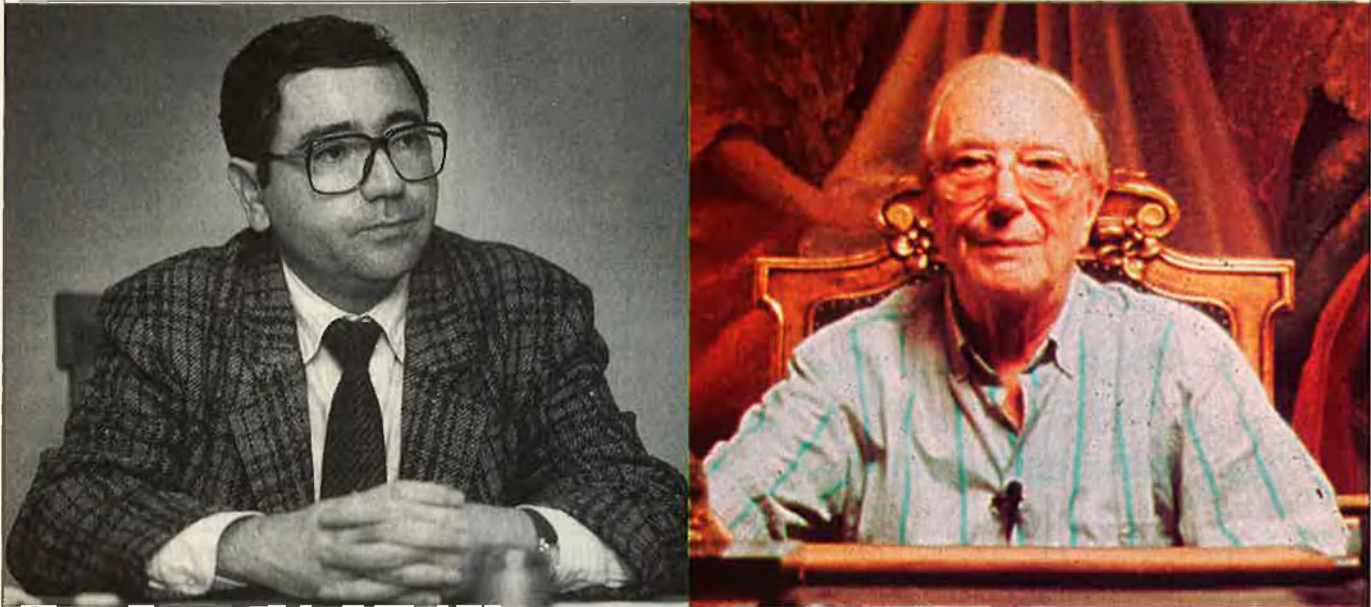
l'any següent de la pantanada: les empreses HE, Renfe, AUMAR i Telefònica.

Tant l'acusació com la defensa han presentat diversos recursos al Suprem amb un resultat que encara no es coneix. Mentre la defensa demana l'absolució, l'acusació demana que es declare culpables també al director de la presa, **Florentino Santos** i als dos enginyers del MOPU, **J. González Marín** i **Salvador Madrigal**. Si algú d'aquests tres fóra declarat culpable, només aleshores tots els afectats, independentment del fet que hagen exercit l'acusació particular o no, cobrarien.

En l'última assemblea realitzada pels associats d'AFIVA es donava el mes de setembre com a data segura per a conèixer la decisió del Suprem, però no ha estat així i sembla que encara tardarà. Per Xavier Sierra, hi ha un culpable molt

clar d'aquesta lentitud: "Es evident que tenim una justícia encotillada i lenta però des del moment que hi ha una sentència, l'estat podia haver començat a pagar. Podia haver indemnitzat perquè es pot arribar a acords sense que el judici acaben, tots ho sabem i s'ha fet en el cas de la discoteca Alcalá 20 de Madrid on ja hi ha un acord econòmic amb les víctimes (per cert, els familiars dels morts a Madrid cobraran 13 milions i mig de pessetes i els de la pantanada només tres) però no ho va fer. ¿Per què? Hi ha una raó molt clara: la legislació no ha solucionat el problema de la conversió de diners, de manera que, com més tardes a pagar un deute, amb la inflació, menys pagues, i això és el que ara fa l'estat".

També per a la defensa dels condemnats, la justícia ha estat lenta i ineficaç.

A l'esquerra, Xavier Sierra. A la dreta, Jesús Sancho Tello.

AFXXII

Juan Sancho Tello va ser representat pel seu germà, Jesús, un dels advocats penalistes més famosos de València. El comissari d'aigües de la Confederació Hidrogràfica del Xúquer d'aquell moment és acusat d'haver rebut una trucada des de Madrid que li advertia de la possibilitat de grans pluges i de no haver fet res a excepció d'avisar els seus subordinats. Entre els clients de Sancho Tello, Jesús, es troben figures molt conegudes com el mafiós Vilarino o la tristament popular enverinadora d'Alaquàs. Els seus èxits en casos que qualsevol altre advocat considerava insalvables feien presagiar que presentaria una dura batalla, i així va ser. El veterà advocat no s'està a l'hora de llançar crítiques contra la sala del tribunal: "El judici no tenia perquè haver estat tan llarg, però la incompetència del president del tribunal va fer impossible que s'acabara abans. Per mi tot ha estat una gran mascarada. És contrari a dret que el mateix tribunal que processa una persona siga després l'encarregat de jutjar-la i per això estic segur que el Tribunal Suprem anul·lara tot el judici i s'haurà de recomençar però jo ja no hi participaré perquè ha estat esgotador i la meua salut se n'ha ressentit molt, ja no puc més". Però, per si el Suprem no li dóna la raó, Sancho Tello ja ha preparat un recurs davant el tribunal d'Estrasburg.

Per l'advocat d'AFIVA-APEMEDA, **Jose Ramon Casabó**, les causes de la lentitud del procés són diferents: "El procés va ser molt lent perquè s'estudiaven causes molt tècniques. Al principi anava més o menys ràpid però quan va

declarar Juan Sancho Tello, l'advocat **Crespo Azorín** el va acusar també a ell i això implicà que s'allargaren els tràmits. En ocasions, el ministeri ha tardat més de dos anys a proporcionar una informació demanada i va presentar més de cinquanta perits que es contradien una vengada i una altra en declaracions que duraven cinc o més dies. El judici es va convertir en un judici de tècnics".

Si el judici s'anul·lara, les conseqüències a la Ribera serien imprevisibles. Xavier Sierra no dóna massa crèdit a aquesta possibilitat: "En qualsevol cas, ja des del primer moment teníem clar que hi havia dos camins, o tirar-nos a la muntanya o seguir el procés legal, lent i dur però que, al capdavall, ens ha donat la raó. Era l'única manera de respondre al que jo anomeno la gran traïció. ¿Perquè els alcaldes no estaven al nostre costat al banc dels acusadors? ¿Com es pot comprendre que els alcaldes i la Generalitat pacten amb el delegat del govern que, en aquest cas, significa l'altre costat, l'enemic? Senzillament perquè els representants que tenim els valencians en aquests organismes de poder són uns funcionaris de Madrid purs i simples, per això". Sierra tampoc no amaga la seua crítica al paper del partit en el poder, el PSOE: "El PSOE ho va entendre malament des del primer moment. Pensaven en nosaltres com a adversaris polítics però no era així. El seu paper ha estat el de boicotejadors constants de les nostres iniciatives. Quan la gent feia cua davant del nostre local per apuntar-se, **Francisco Blasco** alcalde d'Alzira, llançava al ca-

rrer la policia municipal amb altaveus per pregonar que no era necessari, i ja s'ha vist què ha passat amb els que han confiat en les autoritats".

Però malgrat la intenció de resistir pacíficament, el 1983 hi hagué un fort enfrontament entre el govern i els afectats. La raó era molt concreta: els crèdits que el govern havia donat començaven a véncer i era hora de retornar els diners. Tots els afectats decidiren no tornar-los. L'assumpte quedà en suspens fins el 1990, uns dies després de la sentència que acusava l'estat, quan el consell de ministres acordà concedir una moratòria fins al 1993 per al pagament d'aquests crèdits.

"Jo crec —comenta Sierra— que si el govern va donar un termini de tres anys és perquè calcula que ja hauré cobrat perquè si tornen a demanar els diners i no hem cobrat, no sé què pot passar. I més encara en un any com aquest on no hi ha diners per a pagar als damnificats però sí per a pagar una Expo o un trenet com l'AVE".

LA PRESA DE TOUS, PER AL 94

La solució judicial sembla, doncs, imminent però la Ribera encara no està tranquil·la. La destrucció de la presa de Tous va deixar la comarca indefensa davant una possible nova avinguda i el novembre del 1987, les aigües tornaren a causar la desolació. La Generalitat havia començat un ambiciós pla de prevenció de les avingudes del Xúquer, però encara avui el fantasma de la pantanada conti-

La Ribera encara té por de les inundacions.

ARXIU

nua planant damunt dels pobles de la Ribera.

Amb un pressupost de vora 55.000 milions de pessetes, el pla preveu la construcció de tres preses, Escalona, Bellús i Tous. La primera d'aquestes ja està acabada, la de Bellús entrarà en funcionament a l'octubre del pròxim any i, segons declaracions del president de la Confederació Hidrogràfica del Xúquer, **Josep Carles**, la reconstrucció de la presa de Tous "està acomplint els terminis previstos i les obres estaran finalitzades en 1994".

Però aquesta gran obra no ha estat exempta de polèmiques. L'any passat es feren públiques les diferències de criteri entre la Confederació i les dues empreses constructores, Dragados i Agromán. L'administració va ser reticent a pagar unes obres complementàries que no considerava necessàries i això va produir l'a-

lentiment de la construcció. Josep Carles, però, declara: "Vam signar un acord i ara s'ha recuperat el ritme de treball i el possible retard que s'havia produït". Un altre dels motius de polèmica va ser l'augment dels pressupostos inicials en un 20% que, segons alguns tècnics, és degut a la duresa del terreny, que resta el temps d'amortització de la maquinària", mentre que pel president de la confederació és degut a l'"extrema rigorositat amb què hem pres les mesures de seguretat de la nova presa perquè es tracta d'una obra de defensa i no de regadiu".

LA POR, ENCARA

Al desembre del 1991, els alcaldes de la zona, a iniciativa de **Lluís Pons**, alcalde de Sumacàrcer (UPV), demanaren la creació d'una comissió de seguiment per tal de conèixer l'estat de les obres, fins a

aquell moment dutes amb molt de secret. La passada setmana, per fi, els reponsables municipals van poder visitar les obres i conèixer *in situ* el ritme de treball. **Domènec Morcillo**, alcalde d'Alberic (EUPV), declarava a EL TEMPS que encara hi ha elements que fan que la por a una nova catàstrofe continue viva. Els més destacats són els problemes causats per la pantanada del 82 encara per resoldre: la reposició de terres als pobles de Sumacàrcer i Antella i la no finalització de la presa de Bellús que, segons Morcillo, tots creien que estaria en funcionament enguany. Morcillo indicà, a més, que "no importen tant els diners gastats en una obra sinó la seua operativitat". **Salvador Cuquerella** (PSOE), alcalde de Benimuslem, era encara més contundent quan indicava que "en el cas que ploquera ara més de 600 metres cúbics, la banda sud-oest de la presa s'enfonsaria perquè l'obra té una eixida actualment que no supera els 5.000 litres d'aigua". Cuquerella reconeix que això seria ploure molt però també indicà que "no es poden descartar hipòtesis i menys en aquesta comarca". Francisco Blasco (PSOE), alcalde d'Alzira, va matisar que les anteriors opinions li semblaven una mica pessimistes i destacà la magnitud de les obres que s'hi duen a terme, encara que no va poder evitar manifestar: "Encara ens queden dos anys de por".

Deu anys després, un judici sense resoldre i un obra inconclusa. "Motius més que suficients -indica Xavier Sierra- per a convocar una vaga general que recorde a tots els valencians el que va passar i que deixi clar que som un poble que sap exigir el seus drets".

Jordi Sebastià
Vicent Lafora

UPV
UNITAT DEL
POBLE VALENCIA

APLEC DEL PUIG

Darrer diumenge d'octubre (25 d'octubre)

Eixida de la Marxa 9,30 Torres de Serrans (València)
Dinar i Festa en l'Esplanada del Monestir del Puig cap a les 2 del migdia

Tiquets per al dinar (1.000 ptes)

Tel. 391 50 05

Vine al Puig, puja el País Valencia